

najznamenitiji, i koje bi trebalo najprije otkriti i poznavati, pošto su u uskom savezu s postankom sisavaca, opet su čisto iz prsta isisani pa predstavljaju — u tom delikatnom pitanju navodim još uvijek Depéreta — „dva hipotetička tipa i još bez analogije u sadanjem životinjstvu kao i u okameninama prijašnjih dobi“.

Dakle: od 22 za razjašnjenje transformističkog postanka roda ljudskoga Haeckelu potrebna stadija, polovice barem vjerovatno nikad nije na svijetu bilo. Nije li to dosta, da se kod takove nauke dalje ne zadržajemo, već da Depéretu posve uzvjerujemo, kad otvoreno proglašuje „opću gotovo nemoć paleontoloških dokaza, koje iznosi Haeckel u svim poglavljima svoga djela, i konačni slom većine hipoteza, što bi imale da budu temeljem njegova sistema“?

Jedan okorjeli protivnik transformizma ne bi se mogao oštrije izraziti.

DVA ODLIČNA KONVERTITA U AMERICI.

Koncem prošle godine prijedoh u Saveznim Državama na katolicizam: biskup anglikanske episkopalne crkve u Delawaru dr. Fridrik Josip Kinsman i nadbiskup staro-katoličke crkve u Sav. Državama i Kanadi De Landas Berghes et de Rache. — U Americi su konverzije postale već tako česte, da se o tom jedva i piše. No kad tako visoki crkveni dostojanstvenici ostaviše svoje stado i potražiše mir duševni u krilu katoličke Crkve, raznio se glas ne samo po Americi, već je dopro eto i k nama u Evropu.

I. ANGLIKANSKI*) BISKUP DR. KINSMAN.

Dr. Kinsman rodio se u državi Ohio u Sjed. Državama. Više je nauke svršio s lijepim uspjehom na glasovitom sveučilištu u Oxfordu u Engleskoj, a onda potražio karijeru među klerom episkopalne crkve u Americi. U njoj je proživio 24 godine kao pastor, a 11 godina kao biskup. Dok je još bio pastor, predavao je povijest u dva velika sjemeništa episkopalne crkve: u Connecticutu i u New-Yorku. Djela, što ih je napisao, akademske časti, kojima ga odlikovalo više književnih i znanstvenih zavoda, izbor za biskupa — sve to pokazuje, da se njegovo znanje i njegova naobrazba izdigoše nad običnu sredinu.

*) *Anglikanska Crkva* (engleska episkopalna crkva) jest protestantska nacionalno-državna crkva u Engleskoj, odakle je engleski kolonisti prenesoše u Ameriku i sve engleske kolonije. — 1534. proglasio je Henrik VIII. englesku crkvu neovisnom od pape, jer sv. Otac nije htio razriješiti njegovu valjanu ženidbu. Crkvenim poglavicom postavio je sebe samoga. Za kraljice Elizabete poprimila je engleska crkva definitivno kalvinističko-luteransku nauku, ali je i nadalje zadržala prijašnje vanjsko obilježje: obrede, biskupe, svećenike i t. d. — Tijekom vremena otpali su mnogi vjernici od nje i stvorili razne sekte: (Dissenter: prezbiterijanci, kvakeri, baptisti, metodisti i t. d.) Godine 1875. bilo je u Engleskoj 137 raznih vjerskih sljedba. Nije ni čudo! Na svakoj se ruševini drač bujno razvija. Sama episkopalna crkva počela se u prošlom stoljeću dijeliti u tri stranke: u Visoku Crkvu (High Church), u Nisku Crkvu (Low Church) i u Široku Crkvu (Broad Church). Visoka Crkva teži za tim, da se u nauci i u obredu povрати k staroj crkvenoj tradiciji. Na taj način sve se više približava katolicizmu (iz nje ima najviše konvertita). — Nisko-crkvena stranka, koja se sama naziva evanđeličkom, strogo se drži stare kalvinističko-luteranske nauke, ali u vanjskom djelovanju rakmi se sa sektarima i imitira ih (misionarska i biblijska društva, djela dobrotvornosti i t. d.) — Široka Crkva oslanja se na njemačku bogoslovnu znanost te sve više naginje na liberalni protestantizam. Zato je i nazivaju također racionalističkom. — Sve te stranke prijedode i u američku episkopalnu crkvu. (Za vrijeme rata uznašotali su Englezi, da i Srpsku Crkvu za se predobiju. No nije vjerojatno, da bi se kod Srba našlo malih duhova, koji bi htjeli prihvatiti ono, što veliki ostavljaju.)

Još godine 1911. živo se zauzeo dr. Kinsman za svoju anglikansku crkvu u knjizi „Načela anglikanizma“. No pred kakove tri godine snađoše ga sumnje, da li je ona uistinu prava Crkva Kristova. Najjače ga mučila misao, da anglikansko ređenje ne vrijedi, pa prema tome niti je on biskup niti može svojim blagoslovima podijeliti onu svetu vlast, što ju je Krist Gospodin predao apostolima i njihovim zakonitim nasljednicima.*) Poradi tih svojih sumnja objavi dr. Kinsman početkom g. 1919. na generalnoj skupštini svoje biskupije, da se kani odreći biskupske časti. Prošlog srpnja pošalje doista ostavku biskupu Tuttleu, predsjedniku episkopalskog konzistorija. Ostavku je i motivirao te naveo u glavnom sve, što je potreslo njegovom protestantskom vjerom. Među ostalim veli, da mu se ne sviđa, što je u episkopalnoj crkvi počela prevladivati težnja, da se prilagodi modernim strujama, jer se tim samo udaljuje od stare, dobro određene vjere, a sve više približuje nekom neodređenom i maglovitom unitarianizmu. (Možda je nišanio na tendenciju za sjedinjenjem svih kršćana, koje bi se imalo provesti tako, da se naglašuju dodirne tačke, a zabašure oprečne). „Napadaji na vjerske istine uopće — nastavlja on — i na pojedine dogme bivaju sve općenitiji. Oni, u kojih je vlast, trpe ih, a katkada i potiču. Nerijetko potječu od onih istih, koji bi po svom zvanju morali braniti staru vjeru i naučavati je. Tolerirati sve, znači ne naučavati ništa“.

*) Anglikansko ređenje uistinu nema vrijednosti. Katolički su učenjaci nepobitno dokazali, da su Anglikanci u početku svoga otpada kroz kakvih 100 godina upotrebljavali kod ređenja takve riječi i molitve, koje nijesu mogle imati za učinak sakramenat sv. Reda. Poslije su uzeli nešto bolje, ali su im međutim već bili izumrli oni biskupi, što su po neprekinutom nizu svojih predšasnika još potjecali od apostola. Dne 13. rujna 1896. proglasio je Lav XIII. anglikanska ređenja nevaljanima. Njihove biskupe i njihove svećenike ne priznaje katol. Crkva biskupima i svećenicima.

Budući da je o vrijednosti anglikanskog redjenja sumnjao, nije crkvenih redova više ni podjeljivao, a niti je svoje vršio. O njegovoj ostavci vijećala je episkopalna crkva istom u listopadu i to na episkopalnoj skupštini u Detroitu. Ostavka bi prihvaćena, ali biskupi ipak ne htjedoše pristati, da bude posve skinut s časti, jer se ponadaše, da će stanje moralne i duhovne nesigurnosti kod njega brzo uminuti, te ga opet zamijeniti pouzdanje i vjera. To se i zbude, ali na posve drugi način, nego li su se protestantski biskupi nadali. Koncem prošle godine bi dr. Kinsman primljen u krilo katoličke Crkve. Kardinal Gibbons krstio ga „sub conditione“ („uvjetno“*) u svojoj katedrali u Baltimoru i podijelio mu sv. Potvrdu i prvu sv. Pričest.

Ta je konverzija vrlo iznenadila anglikance, jer su je samo neki prijatelji obraćenikovi predviđali. Uza svu neugodnost, što im ju je prouzročila, mnogi ipak priznaju vrline dra Kinsmana i hvale ga kao čovjeka dobra srca i jaka značaja. Katolici se dakako vesele novom vjerniku i dive se veličini duha i odvažnosti, kojom je dr. Kinsman prezreo sve i najugodnije veze s episkopalnom crkvom, samo da uzmogne slijediti glas savjesti svoje. Velikodušno se odrekao društvenog i materijalnog položaja, s kojega mu se moglo zavidjeti. Napustio je tolike učenike i pristaše te mirne duše podnio osude i prikore nekih starih prijatelja a sve to — da postane obični svjetovnjak u katoličkoj Crkvi. Sad su mu 52 godine a sve dosad je dobrovoljno obdržavao celibat. Govori se, da kani postati svećenikom.

*) S pravom se sumnja, da neke protestantske sekte niti isti sakrament krsta više ne podjeljuju onako, kako treba. Zato se pripadnici njihovi, kad prijedu na katolicizam, nanovo krste pod uvjetom „ako nijesi kršten“. Bog, koji sve znađe, daje u tom slučaju krsnu milost ili ne daje, prema tome, da li je dotični prije bio valjano kršten ili ne.

II. STARO-KATOLIČKI*) NADBISKUP DE LANDAS BERGHES ET DE RACHE.

Taj konvertit romantičnog života rodio se slučajno u Napulju, gdje su se njegovi roditelji usput zadržali. Otac mu je bio Francuz iz Flandrije, po vjeri katolik, a majka mu Škotkinja iz Irske pripadala je engleskoj Niskoj Crkvi. U duhu te anglikanske vjerske stranke odgojila je i svoga sina. No dok je on študirao u Cambridgeu, prešao je u englesku Visoku Crkvu, koja je izašla na glas sa svojih simpatija za katolicizam. Majka se poboja, da joj sin ne bi postao katolikom, pak ga zato pošalje na protestantsko-kalvinističku univerzu u Pariz. Zamalo se prijavi u englesku vojsku te je vojevao pod Kitchenom u Egiptu. Već u 21. god. postade kapetanom. Poslije vojne stupi u kler Visoke Crkve anglikanske i bude u njoj i zaređen.

Nije dugo potrajalo i njega stadoše mučiti sumnje o vrijednosti ređenja anglikanske crkve. Čuvši da se ređenje staro-katoličko smatra valjanim, prijede u tu sektu i bi posvećen odmah za biskupa od nadbiskupa Mathewa, glave staro-katika u Engleskoj i Irskoj. G. 1914. pođe u Ameriku, da kao nadbiskup sjedini

*) *Staro-katolici* nazivaju se oni bivši katolici, što god. 1870. ne htjedoše prihvatiti dogmu o nepogrješivosti pape u stvarima vjere i morala. Njemački učenjaci Döllinger, Schulte, Reinkens i t. d. započеше pokret protiv vatikanskog crkvenog saboru i dogmi o nepogrješivosti, te malo pomalo osnovaše i crkvenu općinu. Prof. Reinkensa izabraše za biskupa, a rascolnički ga janzenistički biskup u Deventeru (Holandija) posveti. Za kratko vrijeme posve zaploviše protestantskim vodama, zabaciše i tridentski sabor i postade jedna od protestantskih sekta. — Ima ih u Njemačkoj, Švicarskoj, neke u Austriji i Českoj, te u Engleskoj i Americi, ali razmjerno vrlo malo. Već od početka živo nastoje, da se sjedine s anglikancima i pravoslavnima, ali do sada bez ozbiljnog uspjeha.

u jedan crkveni organizam staro-katolike u Sjedinjenim Državama i Kanadi, gdje ih, čini se, ima kakvih 100.000 s dva biskupa, pedesetak svećenika i isto toliko crkvi razasutih po Kanadi i Sav. Državama.

No sumnje o vrijednosti ređenja i biskupske konsekracije ne prestadoše ga mučiti. Da ih se otrese, počeo je živo moliti i proučavati vjerska pitanja. A eto što je postigao! Njegovo nastojanje dovede ga do zaključka, da je u vjerskim stvarima nuždan jedan centar jedinstva, jedan živi i nepogrješivi tumač objavljenih istina, baš tako — kako je u Crkvi katoličkoj. Zato on upravi sa svom odlučnosti svoga karaktera prema njoj svoje želje i svoje korake te se koncem prosinca svečano odrekne svojih zabluda pred nadbiskupom New-Yorškim. Njemu preda svoj biskupski križ i prsten i rekne: „Ja se podvrgavam posvema i bez ikakvih uvjeta.“ Iza toga se sklonio u kolegij Villanova blizu Filadelfije k Augustincima i nada se, da će ga oni s vremenom primiti u svoj red. I on je kao i dr. Kinsman sve do sada iz viših motiva ostao neženjom. Ima mu 46 godina, a morao se i on odreći svoje prošlosti i odličnog društvenog položaja, samo da postigne napokon duševni mir i vjersko zadovoljstvo.

„Prelaz ovih dviju osoba na katolicizam jest očevidni dokaz, da su uistinu kaotične prilike, u kojima se nalaze razne nekatoličke sljedbe. Svi, koji nijesu u jedinstvu s katedrom sv. Petra, trpe na posljedicama duhovne anarhije. Gdje nema pravoga auktoriteta, tu nije moguće ustanoviti stalnu i sigurnu normu vjerovanja. Ova dva konvertita uvidješe, da je njihovo stanje očajno i neodrživo, te se i jedan i drugi pokazao tako velikim i jakim, da se ne obazire ni na osobne interese ni na ambiciju ni na prijatelje ni na bogatstvo ni na ikakvi obzir ljudski, jedan i drugi smogao je uz pomoć Božju toliko snage, da

se ponizno baci do nogu Petrovih i zamoli da bude primljen u ovčinjak njegov“. („Osservatore Romano“, 26. veljače 1920. — Dopis iz Washingtona od 8. veljače 1920.).

Rim 1920.

S. Sakač D. I.

PISMA MLADIĆU NA RASKRŠĆU.

PISMO 4.

Čovjek može da spozna istinu.

Pet ću Ti temeljnih istina dokazati; na njima ćeš moći da sazdaš sigurnu zgradu kršćanstva, a tih je petero istina ovo: mi možemo umom svojim spoznati istinu (1), napose pak da ima Bog (2); Isus Krist je Bog (3), pa je osnovao Crkvu (4), a ta je katolička (5). Danas ću Ti dokazati prvu od tih pet istina.

U filozofiji su dva oprečna odgovora na pitanje, da li možemo spoznati istinu; skepticism veli: ništa ne možeš sigurno znati pa ni to, da li ti isti postojiš; kad velimo, da je $2 \times 2 = 4$, tko zna, da li je baš 4 ili 5.

Ali: skepticism sam sebi protuslovi, jer veli da o ničemu ne možemo bit stalni, a zahtijeva da budemo stalni o njegovoj ispravnosti, pa i sami skeptici uvjereni su o ispravnosti svoje tvrdnje, dakle sami skeptici priznaju, da možemo spoznati istinitost ove tvrdnje: ništa ne možeš sigurno znati pa ni to, da li ti isti opstojiš. Drugim riječima skeptici, koji poriču, da možemo spoznati istinu, hoće da nas uvjere, da ćemo u njih spoznati pravu istinu i kod nijedne druge filozofske škole.

Racionalizam ili dogmatizam (u novo doba Hegel) veli: nema ništa što naš razum ne bi mogao dokučiti.